№ 290 ՈՒՐԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 31

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 31 № 290

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—5 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամէն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1905 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

(33-ՐԴ ՏԱՐԻ)

«ՄՇԱԿԸ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

ամեն օր, բացի տօներին յաջորդող օրերից:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ր., տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 րուբլի, ութ և վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր. և մի ամսվանը՝ 1 րուբլի:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի:

Մշակին» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ. (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն): Ստորագրվել կարելի է միայն ամսի 1-ից:

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ» իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Յայտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Օլգա Միխայլովա Անանեանն իր զաւակներով խորին շնորհակալութիւն են յայտնում այն բոլոր հիմնարկութիւններին և անձերին, որոնք յարգեցին

ՍՏԵՓԱՆ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ ԱՆԱՆԵԱՆԻ

յիշատակը: 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրութեան կողմից. Անցած տարին.— ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Բագուի իրականութիւնից. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մատենագրական խնդիրներ:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Մենք խնդրել էինք մեր բաժանորդներին շտապել յայտնելու մեզ իրանց հասցէները, որպէս զի լրագրի առաքումը չընդհատվի: Եւ պէտք է արձանագրենք, որ վերջին օրերը, արդարև, մենք կարողութիւն ունեցանք բաւական առաջ տանելու բաժանորդների ցուցակները և կարող կը լինենք գոհացնել ստորագրվողներին: Բայց բաժանորդների մի բաւական խոշոր մասը, որ չէ հասցրել ժամանակին մեզ հասցէները, ստիպված կը լինի ստանալ յունվարի համարները աւելի ուշ:

Այն անձանց և հիմնարկութիւններին, որոնք յոյս ունեն ստանալու լրագիրը ձրիաբար, ստիպված ենք յայտնել, որ դեռ նուիրատուութիւններ շատ չենք ստացել այդ նպատակով, իսկ եղածների մասին արդէն յիշատակել ենք լրագրի մէջ, ուստի ձրի օրինակներ կարող ենք ուղարկել սահմանափակ քանակութեամբ:

Այն անձինք, որոնք անկարող են միանգամից հատուցանել լրագրի տարեկան բաժանորդագինը, կարող են մաս-մաս վճարներով ստանալ լրագիրը և պէտք է հոգան վաղօրօք ուղարկելու իրանց մասնավճարները, որպէս զի լրագրի առաքման մէջ ընդհատումներ տեղի չունենան:

ԱՆՑԱԾ ՏԱՐԻՆ

Վերջացնում ենք տարին:

Տարվայ ամենախոշոր երևոյթը ռուս-եապօնական պատերազմն էր, որ բռնկվեց յունվարի վերջին օրերում և ոչ միայն շարունակվեց ամբողջ տարվայ ընթացքում, այլ և ժառանգութիւն մնաց յաջորդ 1905 թւականի համար: Այդ պատերազմից դուրս տեղի ունեցան քաղաքական մի շարք խոշոր և աչքի ընկնող անցքեր, բայց նրանք երկրորդական նշանակութիւն ունեցան շնորհիւ այն առանձին կարևորութեան, որ ունէին Հեռաւոր Արևելքի դէպքերը: Այդպիսի խոշոր անցքերի դասակարգին են պատկանում Անգլիայի արշաւանքը Տիբեթում, մակեդօնական յուզմունքների արձագանքները, Փոքր Ասիայի հայկական նահանգների նոր մարտիրոսագրութիւնները, գերմանական արշաւանքները «Հերերօ» կոչված սևամորթների երկրում, մի շարք դաշնագրութիւններ եւրօպական պետութիւնների միջև վերաբերեալ թէ առևտրական յարաբերութիւններին և թէ միջազգային վիճելի խնդիրների կարգաւորման, Ֆրանսիայի և Հռոմի յարաբերութիւնների խզվելը, և մի շարք ուրիշ եղելութիւններ:

Ներքին հարցերի վերաբերութեամբ 1904 թւականը հարուստ չէր, բայց կարևոր տարի էր այն տրամադրութիւնների շնորհիւ, որոնք առաջ եկան ներքին գործերի նոր մինիստրի նշանակման առիթով: Մամուլը փորձեց հանդէս հանել մի շարք էական կարիքներ, որոնք սպասում են իրանց բաւարարութեան: Լոյս տեսան պարբերական մամուլի նոր օրգաններ ընդարձակ ծրագիրներով և կենդանութիւն ստացաւ հասարակական մտածողութիւնը:

Մեր հայկական ներքին կեանքը հարուստ չէր եղելութիւններով: Մամուլը, որ հետևում է կեանքի արտայայտութիւններին և աշխատում է որոշ դիրք բռնել նրանց վերաբերութեամբ, համեմատաբար աւելի քիչ առիթներ ունեցաւ խօսելու ներքին գործերի մասին, քան նախկին տարիներում. բայց նա այնուամենայնիւ կատարեց հէնց նոյն մեր ներքին գործերի վերաբերութեամբ մի շատ կարևոր դեր: Մամուլը օգտվեց հրապարակի վրա դրված խնդիրներից յիշեցնելու այն սկզբունքների և գաղափարների մասին, որոնք էական են հասարակական կանօնաւոր զարգացման համար և որոնք մեր կուլտուրական կեանքի լաւագոյն աւանդութիւններն են:

Մենք միշտ յիշեցնում էինք մեր հասարակութեանը այն քաղաքակրթական գործօնների մասին, որոնց միջոցով կարող է մեր երկիրը և ժողովուրդը բարգաւաճել և առաջադիմել: Եւ մեզ մխիթարում էր մեր ծանր աշխատանքի մէջ այն ուրախալի երևոյթը, որ մամուլի ձայնը օրէցօր նուաճում էր աւելի և ա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

—

Վենետիկ, դեկտեմբերի 26-ին

«Մոռցուած մը» թղթակցութեան մէջ խոստացայ կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդել Տ. Նորայր Բիւզանդացիին մատենագրական աշխատութեանց մասին: Յանձնառութիւնս կը կատարեմ. բայց նախապէս ըսեմ, թէ պ. Մալխասեանցին հրատարակութիւնները շատ յարմար ժամանակին երևան եկան, մեր գրական ու մատենագրական զարգացման ծանրածանր խնդիրները հանրային մտահոգութեանը յանձնարարելու համար:

«Մշակին» թիւերը այստեղ հասնելէն քիչ վերջը, բարեդէպ զուգադիպութեամբ մը, դրամատէր հայ մըն ալ յօժարակամ երեցաւ Տ. Նորայրի տրամադրութեանը ներքև առժամապէս փոքր գումար մը դնել, հայեվար մեծ բառգրքի մը ծրագրին նախապատրաստութեան ծախքերուն յատկացնելու առաջադրութեամբ: Մեծկակ ու հիմնական գործին յաջողութիւնը կը վերապահվի ապագային, սպասելով՝ հրատարակչական ինչ ինչ խորհուրդներու իրականացման: Յուսանք որ, երբ ծրագիրը մէկ կողմէն պատրաստուի, միւս կողմէն ալ լուրջ աշխատութեանց ձեռնարկուի, հրատարակչական ծրագիրները յաջողցնելու նպատակաւ:

Արդէն պատրաստ կամ պատրաստելու վրայ եղող գործերուն անցնենք ուրեմն: Անշուշտ ինծի պիտի ներուի ընդարձակօրէն չը ծանրանալ Տ. Նորայրի մատենագրական բոլոր աշխատութեանց վրայ: Հանդէսի մը յօդուած չէ որ կը գրեմ, այլ՝ օրագրի մը ընթերցողներուն կարճառօտ տեղեկութիւններ կը հաղորդեմ:

—

Այդ աշխատութիւններէն՝ Տաղարանը գրեթէ պատրաստ է. ու, պէտք է հաւատալ, որ երբ տպագրուի, շատ խանդավառ ընդունելութիւն պիտի գտնէ ազգէն: Սրուանձտեանցին «Համով հոտովը», պ. Կոստանեանցին հաւաքածոյները, Ճանիկեանին «Հնութիւնք Ակնայ»-ն, Գուչակին «Դիւանը», և նմանօրինակ ուրիշ հրատարակութիւններ կարդացող ժողովուրդը արդէն գաղափար մը ունի իր երկրին երգերուն դիւթական անուշութեանը վրայ: Անոնց մէջ է ցեղին սիրտը. իբր «մարդ» սիրտը:

Մեր բանաստեղծութիւնները ցիրուցան են. վերև յիշատակուած են անոնց նման ուրիշ գրքերու մէջ, օրագիրներու և հանդէսներու մէջ, ժողովրդին յիշողութեանը ու բերնին մէջ, լայց ջախջախուած, հատուկտոր, բեկբեկ: Այդ երգերը ինչո՞ւ չամփոփուին աղուոր հատորի մը մէջ, որ մեր տրամութեան և ուրախութեան ժամերուն ընկերը ըլլայ: Մեր հոգին հրճուանքը կամ սփոփանքը ինչո՞ւ միայն և միմիայն օտարէն հայցենք:

Բայց ո՞վ է այն, որ քիչ շատ ուսում ստացած է, կարո՞ղ է արդեօք պատրաստել այդ հաւաքածոյն: Բնականաբար՝ ո՛չ: Մեր ժողովրդական երգերը անսխալ տպագրելու և ծանօթութիւններով լուսաբանելու համար, պէտք ունինք բազմահմուտ բանասէրի ողջամիտ ընդադատութեանը:

Տաղարանի մը հրատարակիչը պէտք է որ նախ և առաջ՝ ձեռագիր կարդալ գիտնայ. գիտութիւն մը, որ ենթադրուածին չափ դիւրին գործ մը չէ: Անկէ զատ. հայ լեզուն հիմնովին սորված ըլլալու է գրաբառով, այլ և այլ դարերու ընթացիկ բարբառներով, Հայաստանի նահանգներուն տեղական զանազան դարձուածքներովը: Միանգամայն՝ պարսկերէնի, թըրքերէնի, արաբերէնի ընտելացած մը. մեր երկրին բուսաբանութեանն ու կենդանաբանութեանը քաջահմուտ մը: Առանց այս պայմաններուն, ո՞վ է նոր տաղարանի հրատարակութիւն, մեր գրականութեան համար պարզապէս աղէտ մը պիտի ըլլայ:

Մէկ երկու տարի առաջ Պարիզ հրատարակուած «Գուչակին» մէկ երկու յաւելումով երկրորդ տպագրութիւնը ապացոյց մըն է մեր ասածներին:

Այդ հատորը նոր հրատարակուած էր երբ Տ. Բիւզանդացին Վենետիկ եկաւ: Խօսեցանք «Գուչակին» վրա, որուն սքանչացող մըն է: Դիտել տուաւ, որ նոր տպագրութեան մէջ, անտիպ Գուչակ ըլլալով, երկու բանաստեղծութիւն կար միայն: Այդ երկուքը օրինակուած էին Վենետիկի ձեռագրէն: Այդ ձեռագիրը սակայն տասուերեք կամ տասնչորս երգ կը պարունակէ: Բարեբաղդաբար, Տ. Նորայր ժամանակաւ զանոնք օրինակած և իր քովը պահած է:

Երկրորդ դիտողութիւնը այն եղաւ, որ հրատարակիչը Գուչակի հատուկտոր տուները ուզելով «կարգի կանօնի դնել», խառնաշփոթ բան մը դուրս հանած է, որուն միտքը և հոգին անհասկնալի: Գուչակին բոլոր բանաստեղծութեանցը մէջ շատ քիչեր կը գտնուին —երկու կամ երեք—որոնց տուներուն միջև կապակցութիւն մը հաստատել կարելի ըլլայ: Միւսները ամենքն ալ առանձին առանձին կտորներ են. զանոնք բռնի իրարու միացնել հնարաւոր չէ:

Անոնցմէ դուրս կը մնայ սխալներու պատկառելի շարք մը որ Գուչակին համը հոտը կը փախցնեն: Հրատարակիչը կարող չէ եղած մինչև իսկ «ծով»-ը և «զով»-ը իրարմէ զանազանել:

«Գուչակ»-ին վրա Տ. Նորայրի բազմաթիւ սրբագրութիւններէն հատ մը յիշեցնեմ:

Գուչակ երգած է.

Հա՜յ իմ փոքրիկ շամամ
Երբ քու ծոցուդ տիրանամ.
Քու ծոցդ ի ծով նման
Ծովն տեղ կասեն ի ջերման.
Փոքրիկ մrsեմիկ լինամ
Ու մտնամ ի ծոցդ ու լողամ

Ծովերուդ ալ ի դուրս ելնամ (և այլն), հրատարակիչը ձեռագրին մrsեմիկ ը բռներ մsեrմիկ ըրեր է, և այսպէս, բանաստեղծութիւնը իր նշանակութիւնը կը կորսնցնէ: «Մրտեմիկ»-ը Ջրային պզտիկ բադ մըն է, և բանաստեղծութեան ամբողջ գեղեցկութիւնը այդ պատկերին մէջ է. բայց հրատարակիչը ուրկէ գիտնար այդպիսի բառի մը գոյութիւնը: Այսպէս և ուրիշներ ու ուրիշներ:

Տ. Նորայր, արդէն ընդհանրութեան բաջածանօթ է, սքանչելապէս օժտուած է գիտուն բանասէրի այն մեծ յատկութիւններովը զոր վերև յիշեցինք. իր Տաղարանը կատարելագործեալ հրատարակութիւն մը պիտի ըլլայ, և մեր ժամանակին էն նշանաւոր մէկ գործը:

Կը յուսամ թէ այդ հատորին տպագրութեանը համար թերևս կարգադրութիւն մը ըլլայ:

—

Տաղարանէն յետոյ կանցնիմ լեզուաբանական աշխատութեանց, որոնք երկու կարգի կը բաժնուին. սրբագրութիւններ և բառարան:

Սրբագրութիւններուն հրատարակութիւնը կրնայ շուտով կատարուիլ. ու, անոնց շատ պէտք ունինք: Ժամանակ անցնելու չի գար, եթէ չենք ուզեր որ անհամբերու սխալներ տարածուին, սփռուին, գետեղուին մեր լեզուին մէջ: Տ Նորայրին 1882 ին Պօլիս հրատարակած «Բառաքննութիւնը» կրնայ զաղա-

ուելի ընդարձակ շրջաններ մեր ժողովրդի աւերում։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Ներկայ պատերազմի դասերից մէկը, եթէ ոչ ամենագլխաւորը, այն է, որ ազգերի ոյժը գիտութիւնն է, որ առանց քաղաքակրթութեան բարձր աստիճաններին հասնելու ոչ մի ազգ չէ կարող աշխարհի մէջ դիրք գրաւել, նշանակութիւն ստանալ։ Պատերազմը, ինչպէս յայտնի է, դրդիչ հանդիսացաւ, որ Ռուսաստանում ուշադրութիւն դարձնեն մի շարք ներքին հարցերի վրա։ Յայտնի է, որ Բարձրագոյն հրամանով Ներկայումս մինիստրների կոմիտէտը արդէն սկսել է քննութեան առնել այն բարեկարգութիւնների հարցը, որոնք անյետաձգելի են համարվում պետութեան մէջ իրաւական հաստատ կարգեր հաստատելու համար։ Հասարակական այն շարժման մէջ, որ ցոյց էր տալիս անյետաձգելի կարիքները, մոռացված էր մի կարեւոր հարց—համալսարանականը։ Ահա այժմ այդ հարցն էլ երեւան է հանված, և հանողները բարձրագոյն դպրոցների պրոֆէսորներն են։ Ամենից առաջ յայտնի պրոֆէսոր Տիմիրեազեվ խօսեց «ակադեմիական ազատութեան» մասին։ Նրան ձայնակցեցին ուրիշ պրոֆէսորներ և այժմ ռուսաց մամուլի մէջ կարելի է յաճախ տեսնել պրոֆէսորների հաւաքական նամակներ, որոնք միահամուռ ցանկութիւն են յայտնում, որ մշակվեն բարձրագոյն դպրոցների ինքնավարութեան, ազատ գիտութեան և այլ հարցերը։ Մտադրութիւն կայ պրոֆէսորների համաժողով կազմել մի ընդհանուր ծրագիր մշակելու համար։ Պրոֆէսոր Ցէգօտրեվ այդ առիթով հետեւեալն է գրում «Наши Дни» լրագրի մէջ.

Պրոֆէսորների համաժողովը անյետաձգելի անհրաժեշտութիւն է։ Իսկոյն նրանց միջից պէտք է ընտրվի մի յանձնաժողով, որ մշակէ ռէֆօրմի ծրագիրը, հիմնված գիտութեան և լուսաւորութեան կատարեալ ազատութեան վրա։ Ակադեմիան (այսինքն բարձրագոյն դպրոցը) պէտք է ունենայ բոլոր անհրաժեշտ միջոցները սովորեցնելու և ուսումնասիրելու համար. նա պէտք է բաց լինի ամեն մէկի առաջ (ոչ ցած յայտնի հասակից), առանց դասակարգի, սեռի, դաւանութեան, նշանակածից բարձր հասակի սահմանափակման։ Ակադեմիան գիտութիւն տալիս է ամեն մէկին, որ գիտութիւն է որոնում, բայց ոչինչ իրաւունքներ չէ տալիս։ Իրաւունքները ձեռք են բերվում կեանքի մէջ ճշմարիտ գիտութիւնների, տաղանդների և ընդունակութիւնների մրցակցութեամբ։ Իսկոյն պիտի ոչնչացվեն բոլոր դիպլօմները, որոնք բոլորովին չեն երաշխաւորում և չեն էլ կարող երաշխաւորել ճշմարիտ գիտութիւնը։ Պրոֆէսորները չը պիտի լինեն չինովնիկներ, որոնք մի քանի դպրոցներում են ծառայում և երբեմն ազատ ժամանակ չունեն աշակերտների հետ պարապելու համար։ Պրոֆէսորների դասակարգի մէջ տեղ չը պիտի ունենան այնպիսի մարդիկ, որոնք մտնում են այստեղ ոչ թէ մրցութեամբ, այլ շնորհիւ ուրիշ տեսակ տաղանդների, որոնք ոչինչ վերաբերմունք չունեն դէպի գիտութիւնը։ Ահա այն ժամանակ մենք կարող ենք յոյս ունենալ, մտցնում մի քանի ժամանակից յետոյ կը լինեն ճշմարիտ գիտնականներ, գործունեայ ինժեներներ և տեխնիկներ։

Աւելորդ է ասել, թէ որքան ցանկալի սկզբունքներ են սրանք պետութեան ընդհանուր կենսական շահերի տեսակէտից։

*

«Մշակի» ընթերցողներին յայտնի է, որ նորերումս Գանձակի և Շուշու հայերը նոր-նոր ապացոյցներ տուին, թէ ինչպէս գիտեն յարգել իրանց հարեւան ազգութիւնները։ Յայտնի է, որ այդ երկու քաղաքներում հայերը իրանց հոգեւորականների հետ գնացին Թուրքերի մզկիթը և այնտեղ իրանց ցաւակցութիւնը յայտնեցին նրանց մեծ մուշտաիդի մահվան առիթով։ Մի քանի ժամանակ առաջ մենք նոյն այս տողերում բերինք և այն, աւելի նշանաւոր փաստը, որ Շամախու հայերը Թուրքական մի դպրոց պահպանելու նիւթական հոգսը իրանց վրա վերցրին։ Օտարակերութեան, ազգամոլութեան այս տխուր ժամանակներում այս երեք խոշոր փաստերը ապացուցանում են, թէ ժողովրդի բազմութիւնը որքան հեռու է այն վայրենի կրքերից, որոնք, աւա՜ղ, ինտելիգենցիայի սրտում են միայն բորբոքվում։ Այս իրողութիւնը, յիշեալ դէպքերի ազդեցութեան տակ, խոստովանում է և «Каспій» լրագիրը։ Նա խորհուրդ է տալիս, որ ինտելիգենցիան օրինակ վերցնէ հասարակ, տգէտ ժողովրդից, որ նրանից սովորէ թէ ինչ պէտք է զգալ, ինչպէս պէտք է զգալ, ինչպէս պէտք է գործել ընդհանուր բարօրութեան համար։ Այն անվերջ կռիւների մէջ, որ մենք վերջին տասը տարիների ընթացքում մղում էինք նեղսիրտ, թթու ազգամոլութեան դէմ, մենք էլ շարունակ այդ էինք կրկնում, շարունակ ասում էինք, որ կեանքը, ժողովուրդը անդառնալի կերպով հաստատել են համերաշխութեան, միաբանութեան մեծ խորհուրդը և առանձնացման, թշնամութեան թոյն տարածողները պիտի ամաչեն այդ իրականութիւնից, պիտի օրինակ վերցնեն կեանքի ասպարէզում քրտինք թափողներից։ «Каспій»-ն այսօր կրկնում է նոյնը։ Լաւ է ուշ քան երբէք։ Պէտք է լինել անկեղծ ու հետեւողական։ Եւ այնուհետեւ, ունենալով աչքի առաջ մի և նոյն ընդհանուր սկզբունքը, բոլոր առաջաւոր ոյժերը իրար ձեռք կը տան՝ կովկասեան ազգերը համերաշխ ու միաբան քայլերով դէպի առաջադիմութիւն և բարօրութիւն տանելու համար։

ԲԱԳՈՒԻ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

I

Ինչպէս արդէն յայտնի է պաշտօնական հաղորդագրութիւնից, Նաւթահանքերում և կերոսինագործարաններում ամսի 13-ից սկսվել է ընդհանուր բանւորական գործադուլ, որը շարունակվում է մինչև այժմ։

Նաւթարդիւնաբերողների ընտրած այդ առիթով յանձնաժողովը ամսի 22-ին հրատարակեց մի յայտարարութիւն, որով խոստանում էր մի շարք բարւոքումներ բանւորներին, եթէ գործադուլը կը դադարեցնեն և ամսի 23-ին գործի դուրս կը գան։

Այդ օրը գործի դուրս չեկան և դարձեալ նոյն պաշտօնական հաղորդագրութիւնից յայտնի է այդ օրվայ աղէտաբեր դէպքի մասին՝ տեղի ունեցած Բալ խանիի Նաւթահանքերում։

Նաւթարդիւնաբերողները իրանց երկրորդ յայտարարութեամբ ամսի 23 ի օրը յետաձգեցին մինչև ամսի 27-ի առաւօտեան ժամի 6 ը, երբ գործի դուրս եկած բանւորները կը ստանան իրանց առաջին յայտարարութեան մէջ առաջարկած դիւրութիւնները։

Բայց որովհետև մասնաւոր բանակցութիւններից երևաց, որ այդ օրն էլ գործի չեն դուրս գալու բանւորները, ուստի նորից խոր հրդակցեց Նաւթարդիւնաբերողների կոմիսիան ամսի 25-ին և 26-ին և, դարձեալ մի շարք փոփոխութիւններ ու զիջումներ անելուց յետոյ, կազմեց և այսօր, դեկտեմբերի 27-ին պատից կպցրեց հետևեալ նոր յայտարարութիւնը։

1) Օրով բանող գործաւորների օրը հաշւում է 9 ժամ։

2) Օրով աշխատող արհեստաւորներին և բանւորներին շաբաթական մի ազատ օր է տրվում՝ առանց վարձատրութեան։

Ամսով աշխատող բանւորները, բացի երեք վախտ ունեցողները, ամսական չորս անգամ 24-ական ժամ ազատ են գործից՝ առանց ռոճիկից դուրս գալու *)։

3) Կիրակի և տօն օրերի նախընթաց օրերում աշխատանքը 8 ժամ է։

4) Ժամանակից դուրս արտակարգ աշխատանքներ տալը վերացվում է։

5) Գիշերվայ կարեւոր աշխատանքները կատարում են արտակարգ բանւորները, որոնց համար օրը հաշւում է 8 ժամով։

*) Ծան. Այս բանը կայ լեռնային վարչութեան կանոնադրութեան մէջ։ Ռ. Յ.

6) Տարտալշչիկների, վեդեօրշչիկների, կոչեգարների և մասլեօնշչիկների համար սահմանվում է երեք վախտ։ Իսկ քանդվող հորերի բանւորների համար այդ բանը մտցնվում է սիստեմատիքաբար. երեք վախտով աշխատող բանւորների թիւը—5, իսկ երկու վախտով՝ 6-ական մշակ։

7) Նաւթահանքերի արհեստանոցներում հընար եղածին չափ վերացվում են կապալով տրվելիք աշխատանքները։

8) Խոյս կը տրվի կապալառուների միջոցով գործեր կատարել տալուց, եթէ հնար կը լինի այդ գործերը կատարել բանւորական արտելների միջոցով։

9) Գործ փնտռող բանւորների համար ընդունելութեան ժամեր են նշանակվում և ազատ տեղերի մասին յայտարարութիւններ են կախվում։

10) Մի տօկարէն մէկից աւելի ստանօկ տալու դէպքում նրան տրվում է և փորձված fwrqwհ (подручный)։

11) Ձեռնարկութեան ադմինիստրացիայի վերաբերմունքը ծառայողների հետ միշտ անպայման քաղաքավարի պիտի լինի։

12) Վարձատրութեան մինիմալ չափ է սահմանվում հետեւեալ բանւորների համար։

Քանդվող հորերի բանւորներին	20	րուբլի
Տարտալշչիկներին	21	»
Վեդեօրշչիկներին	18	»
Կօչեգարներին	22	»
Մասլեօնշչիկներին	21	»
Հասարակ մշակներին	20	»

Օրով բանող մշակներին 70—90 կօպ. օրական առանց բնակարանի և 60—80 կ. կազարմայում տեղ տուած դէպքում։

Աշակերտներին նոր մտնելիս տրվում է օրական 40 կ.՝ առանց բնակարան տալու պարտաւորութեան։

13) Սահմանափակվում է երեք շրջան. գործարանական (Սև քաղաք), Բիբի Հէյբաթի և Բալախանու Նաւթահանքերի։ Մի շրջանից միւսը տեղափոխելու դէպքում օրվայ վարձի 30% աւելի է տրվում։ Բացի այդ տրվում է նաև ճանապարհածախս և տեղափոխութեան համար գործադրած ժամանակը հաշւում է ինչպէս աշխատանքի ժամանակ

14) Հիւանդութեան դէպքում աշխատանքի վարձը կիսով չափ տրվում է 1½ ամսվայ ընթացքում, իսկ բնակարանի վարձը տրվում է լիովին։ Բանւորների բժշկութիւնը պարտաւորեցուցիչ է ձեռնարկութեան հաշւին։

15) Ձեռնարկութեան ադմինիստրացիայի պատճառով առաջացած անգործութեան ժամանակը վարձատրվում է լիովին։ Յետագայ գործադուլների ժամանակ բանւորները ոչ մի վարձատրութիւն չեն ստանում։

փար մը տալ սրբագրութեանց կարեւորութեանը վրա։ Քիչ մը աւելի բացատրութիւն։

Երբ Հ. Ալիշանին Հայ-Բուսակը հրատարակուեցաւ, Տ. Նորայր անոր մէջ եղած սխալները առանձին տետրակի մը մէջ սրբագրեց, և վաճառեց Լուսինեան բառգրքի հեղինակին. ձեռագիրն ալ Վիեննայի վանքը խրկեց։

Այդ սրբագրութիւնները բնականաբար մեր լեզուին անմիջական ո և է ծառայութիւն չը մատուցին, վասն զի մինչև Լուսինեան բառգրքին տպագրութիւնը անտիպ մնացին։ Այդ երկհատոր երկասիրութեան երեւումէն յետոյ ալ, դժուար էր փնտռտուքներու ելլել և բաղդատութիւններ ընել. մանաւանդ որ դժուարին էր կասկածել, թէ Հայ-Բուսակը շատ սխալներ կը պարունակէ։ Ու, Ալիշանին անունը կցուած հեղինակութեամբ, ուրիշներուն ներելի էր, անոր ընդունած բառերը վստահօրէն կիրարկել ո և է պարագայի մէջ։

Տ. Նորայր այլ և այլ բառարաններու և գրքերու միջոցաւ երեւան եկած բազմաթիւ սխալները հաւաքած ու սրբագրած է։ Ինչքան շփոթութիւններ. կենդանին ծաղիկի հետ շփոթուած, բոյս մը մարմնի անդամի մը հետ, բառ մը ուրիշ բառի տեղ առնուած, ու այս ամեն դժբաղդ խառնակութիւնները մեծ մասամբ հետեւանք են՝ Հայաստանի լեզուին անհմտութեան, կամ՝ օտար լեզուներու մէջ կիսատ գիտութեան։ Գիտական մտքի տկարութիւնն ալ իր ազդեցութիւնը ունի։

Բաժներուս վրա աւելի ճշգրիտ գաղափար մը տալու համար, օրինակ մը յիշեմ։

Լէօպարդիին մէկ բանաստեղծութեանը քանի մը տողերը թարգմանելու պէտք ունեցեր էի. մէջը «ճննեսթրա» բառը կար, Ֆրանսերէնը՝ «ժընէ». առձեռն գիտական բառգրքերու մէջ «ժընէ»-ին հայեվարը՝ «որոջ» գրուած էր. և ես ալ ըստ այնմ կրնայի գրել։ Բայց խօսակցութեան մէջ Տ. Նորայր դիտել տուաւ որ, բոլոր բառգրքերը սխալած էին «որոջ»-ը համարելով «ժընէ»։ Մինչ «ժընէ»-ն բոյս է, «որոջ»-ը՝ ժժմակ մըն է. սխալումը առաջ եկած է «գաթըր չիչէյի» և «գաթըր պէրճէյի» բառերուն շփոթումէն։ Առաջինը՝ բոյս մը, և «ժընէ, ճինեսթրա». երկրորդը՝ ժժմակ մը, և «որոջ»-ը, որ շատ անգամ, ուղտերուն վզէն կախուած կը տեսնենք։

Յիշատակելով այս մէկ օրինակը, կուզեմ հասկցնել, թէ որքան պէտք ունինք անմիջական սրբագրութեանց։ Վերջապէս ընդունելու է որ, գրողները չեն կրնար միանգամայն, բազմահմուտ լեզուագիտութեամբ քննել և ճշգրտել իւրաքանչիւր բառի որոշ նշանակութիւնը։

Ո՛ և է թիւրիմացութեան տեղի չը տալու համար, պէտք կը տեսնեմ ըսել, թէ «սխալներու» խնդրին մէջ դիտում չունենանք՝ բազմաշխատ վաստակաւորներ պարսաւել կամ անոնց արժանիքը ուրանալ։ Ալիշան, Քաջունի, Մէնէվիշեան, Լուսինեան և շատ ուրիշներ, մեր լեզուին զարգացմանը համար ինչ որ կրնային ըրել ըրած են. բայց յառաջդիմութիւնը միշտ ռահվիրայներու կարօտ է։ Մեղադրենք, պարսաւենք այն անհատները, այն ընկերական հաստատութիւնները, այն ժողովուրդները միայն, որոնք կուզեն մնալ հոն ուր որ էին։ Երբ Տ. Նորայրէն խնդրեցի Հայ-Բուսակին սրբագրութեանցը առանձինն տպագրուիլը, պատասխանեց, թէ՝ այժմ այլ ևս աւելի բդ աշխատանք է տասը տասներկու տարի առաջուան գործ մը նոյնութեամբ հրատարակել։ Եթէ պէտք ըլլայ, շատ աւելի կատարելագործեալ աշխատութիւն մը ընելու յօժարակամ է։—Ահա յառաջդիմութիւն։ Այսպէս ուրեմն, փարատելով մեղադրանքի կամ ամբաստանութեան ո և է ենթադրութիւն, անկախօրէն կրնանք խօսիլ զուտ գիտական խնդիրներու վրա։

Թող տալու չենք որ սխալները տարածուին, սփռուին, և ամէն մտքի մէջ տեղաւորուին։ Բայց ի՞նչ ընել։ Առ այժմ շատ դժուարին է Նորայրեան Ֆրանսա-հայ բառգրքին երկրորդ տպագրութիւնը, որ կատարելագործեալ հեղինակութիւն մը պիտի ըլլար։ Այժմ ինչ որ կարելի է ընել ուրիշ բան չէ բայց եթէ, տեսակ մը ընդարձակ «սխալացոյց» տպագրել։ Իւրաքանչիւր հայ կրնայ հատ մը ունենալ և իր ձեռքը ունեցած բառարաններուն մէջ հարկ եղած սրբագրութիւնները ընել։ Հայկական բառագիտութիւնը զոր քսան տարի մը առաջ Տ. Բիւզանդացին Պոլիս հրատարակեց, մեր առաջարկած «սխալացոյց»ին իբր օրինակը կրնանք ներկայացնել։

Եւ այս առիթէն հնարաւոր պիտի ըլլայ Տ. Նորայրին օգտուիլ ու տպագրել Հայաստանի կարգ մը բուսաբանական, կենդանաբանական բառերը, անոնց ճիշտ ու ճիշտ ֆրանսերէնովը, զոր ստուգած է։

—

Իսկ լեզուաբանութեան գլուխ-գործոցը պէտք է ըլլայ այն մեծ բառգիրքը, որու մասին խօսեցայ այդ յօդուածին սկզբնաւորութեանը։ Եւ յուսանք, մաղթենք և կարելին ընենք, որպէս զի ինչ որ տակաւին խորհուրդ է, ան իրականութիւն ըլլայ։

Իր երիտասարդութեանը էն թարմ օրերէն ի վեր Տ. Բիւզանդացին կաշխատի մեծ Հայկազեանի մը պատրաստութեանը, բայց ունի ծրագիր մը որ շատ յառաջդիմական մտքով պատրաստուած է։ Հեղինակը չի կաշկանդուիր հին գրաբարով, այլ հայ լեզուին բոլոր բառերը ամբողջովին ներկայացնել կուզէ։ Իր բառգիրքը պիտի պարունակէ գրաբարը, բաղմակողմանի, ինչ որ «ստորին դարերու լեզու» կը կոչուի. ժողովրդական բարբառը, զոր պոլսեցիները սովոր են «գաւառաբարբառ» անուանել, Վանը, Մուշը համարելով Պոլսոյ գաւառները, ժամանակակից բառերը։ Իւրաքանչիւր բառ պիտի ցուցատրուի, Հայաստանի այլ և այլ նահանգներու մէջ ունեցած իմաստներովը, եթէ տարբերութիւններ կան, նաև այլ և այլ ժամանակներու տարբեր տարբեր առումներովը։

Այսպէս համառօտ գաղափար մը տալով այդ բառգրքին վրա, յուսալիր սպասենք որ վերև յիշուած խորհուրդները իրագործուիլ սկսին և շուտով երևի Նորայրեան մեծ բառգրքին ծրագիրը։

—

Տ. Նորայրի պատմական աշխատասիրութեանց համբաւը քաջածանօթ է։ «Քննասէրը», «Կորիւն վարդապետը», կը բաւեն հեղինակութեան մը կարեւորութիւնը հաստատելու։ Հայոց բոլոր ուսումնականները միաձայն են Տ. Նորայրի մասին իրենց գնահատմանը մէջ։ Գ. Մալխասեանցին յարգալիր նամակները այս ճշմարտութիւնը կը հաւաստեն։ Դժբաղդաբար մենք առ այժմ միջոց մը չենք տեսներ, որպէս զի Տ. Նորայրին խորին հմտութիւնը օգտակար ըլլայ հայ պատմագիրներու հրատարակութեան։ Խնդիրը հրապարակ դրուած ըլլալով, խօսքը դրամ ունեցողներուն կը մնայ։

Թէև նախորդ թղթակցութեան մէջ խօսած էի քննել այն խնդիրը, թէ ինչպէս հնարաւոր է Տ. Նորայրին գործերը հրատարակել տալ, սակայն առ այժմ այդ նիւթին վրա գրելու պէտք մը չեմ տեսներ։ Յարգադրութիւնը, որու մասին խօսեցայ, նորութիւն մըն է որուն ինչ երևոյթն առնելուն պէտք է սպասենք, ըստ այնմ առաջարկներ ներկայացնելու համար։ Հիմկու հիմա, յուսալիր սպասենք։

***

Յ. Գ. Տ. Նորայրէն տեղեկացայ որ «Արարատն» ալ կը ստանայ եղեր խմբագրութեան կողմէն։

16) Ռոճիկները տրվում են ամսական երկու անգամ՝ 10-ին և 25-ին կամ 5-ին և 20-ին։

17) Արհեստանոցները պէտք է շինվեն առողջապահական բոլոր պահանջներով։

18) Ցարմար և առողջապահական պայմաններով կահաւորված բանակաների խնդիրը բաց է մնում մինչև գանձարանի՝ այդ նպատակի համար առանձին հող յատկացնելը։

19) Այն բանւորներին, որոնց գործատէրերը հնարաւորութիւն չունեն բնակարան տալու, բնակարանների փող է տրվում այս չափով.

Հանքերի շրջանում.

Ընտանիքով արհեստաւորների	13 ր.	ամսական	
Ամուրի	»	7 »	»
» մրճահարներին (молотоб.)		3 »	»
Ընտանիքաւոր	»	6 »	»

Սեւ քաղաքի շրջանում.

Ընտանիքաւոր արհեստաւորներին		8 ր.	ամսակ.
Ամուրի	»	4 »	»
» մրճահարներին		6 »	»
Ընտանիքաւոր »	»	3 »	»

Ընտանիքաւորներին կերօսին տրվում է հանքերում և և գործարաններում ամսական մէկական պուդ, իսկ ամուրիներին՝ կէսական պուդ, ինչպէս նաև վառելիքի համար մազութ և նաւթ և խմելու ջուր։

Իսկ Բալախանում ապրող Բիբի Հէյբաթի բանւորների համար մի և նոյն բանը տրվում է կրկնակի քանակութեամբ։

Ածուխ ո՛չ մի տեղ չէ տրվում։

20) Ամեն շաբաթ բաղնիսից օգտվելու ձրի տոմսակներ են տրվում։

21) Իւրաքանչիւր հանքում առանց պլիտայի սենեակներ են յատկացրվում բանւորներին ճաշելու համար։

22) Տուգանքութիւնները վերացվում են։

23) Բանւորների հաշւետետրակները (Расчетныя книжки) պէտք է տպագրվեն ռուսերէն և տեղական մէկումէկ լեզուներով, հայերէն, վրացերէն և թուրքերէն.

—

Ձեռնարկութեան համար վերև բերած լրացումները և փոփոխումները պարտաւորացուցիչ են միայն այն դէպքում, եթէ գործերը ամբողջութեամբ կը վերսկսվեն երեքշաբթի օրվանից, ամսի 28-ից, առաւօտեան ժամը 6-ից։ Այդ դէպքում բոլոր ամսով ծառայողները, որոնք գործադուլի ժամանակ գործի են դուրս եկել, տրվում է իրանց վարձը այդ բոլոր օրերի համար լիովին. իսկ արհեստաւորները և օրով բանւորները, նոյնպէս և գործի դուրս չեկած ամսական բանւորները, դեկտեմբերի 16 ից մինչև գործերի վերսկսվելը, ստանում են իրանց հասանելիք վարձի կէսը։ Իսկ եթէ գործերը դեկտեմբերի 28 ին էլ չը վերսկսվեն, այն ժամանակ ձեռնարկութեան ադմինիստրացիան իրան ազատ է համարում իր վրա վերցրած բոլոր վերև յիշած պարտաւորութիւններից, իսկ բոլոր արհեստաւորները և բանւորները, ինչպէս և օրով, նոյնպէս և ամսական, հեռացված են համարում դեկտեմբերի 16-ից։

II

Ամսի 24 ի գիշերը, ժամը 12-ից անց, Բալախանի նաւթահանքերում, Նոբէլի Սաբունչի № 18 հողաբաժնում բռնկվից հրդեհ, որը կլանեց այդ և 20 հողաբաժնի վրա գտնված նաւթահորերը իր մեքենաներով, ապա հրդեհը անցաւ Մոսկով—Կովկասեան նաւթարդիւնաբերական ընկերութեան նաւթահանքը և այստեղ էլ կլանեց հինգ վիշկաներ, որից յետոյ հրդեհը դադարեց՝ շնորհիւ քամու բացակայութեան։ Նոբէլի նաւթահանքում այրվեցին նաև երկու նաւթամբար։

Ամսի 26 ի գիշերվայ ժամը 10-ին մօտ, նաւթահանքերում նորից հրդեհ բռնկվեց միաժամանակ երեք տեղում և մինչ գիշերվայ ժամը 2 ը անհագին տարածութիւն նաւթահանքերի աւերակներ դարձրեց՝ կլանելով մօտ հարիւր հատ նաւթահորեր զանազան մեքենաներով, գործիքներով, փոքրիկ շինութիւններով։ Ամբողջ վնասի չափը և այրված հորերի ճիշդ թիւը այսօր անհնար եղաւ որոշելու, ուստի մանրամասնութիւնները կը հաղորդեմ հետևեալ անգամին։ Այրվել են հետևեալ ֆիրմաների հանքերը. Շիբաեվ, Բագուի նաւթային ընկերութիւն, Տէր-Ակոպով, եղբ. Կրասիլնիկեաններ, Կասպիական ընկերութիւն, Նոբէլ և եւրոպական նաւթային ընկերութիւն։

Վնասները ահագին են։

Առ այժմ այսքան։

Ռ. Յովհանջանեան

27 դեկտեմբերի

Բագու

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Բարձրագոյն հրամանով խոլերայի դէմ կռւելու համար Կովկաս եկած գեներալ-մայոր կոմս Պ. Պ. Շուվալովը դեկտեմբերի 29-ին, երեկոյեան գնացքով Թիֆլիսից մեկնեց Երևան։

—

Կուր գետի վրա սկսել են կառուցանել ռուսաց և հայոց համար Յորդանաններ, որոնց շինելու վրա հսկում են քաղաքային ինժեներներ պ.պ. Մէլիք-Բէգլարեան, Հախնազարեան և Զախմախսազեան։

—

Ինչպէս յայտնի է, Ախտաբաղում գեներալ Կովալևսկին մի անմեղ պատճառով սարսափելի ծեծի էր ենթարկել տուել 6 կոզակների ձեռքով զինւորական բժիշկ Ն. Պ. Զաբուսովին։ Գեներալին ենթարկել էին դատի, բայց դատավարութեան ժամանակ չէին կանչել զոհին՝ բժիշկ Զաբուսովին։ Այդ գործի լուրը տարածվեց ամբողջ Ռուսաստանում և թնդացրեց հասարակական բոլոր զգայուն խաւերը։ Ամեն կողմից ուղարկվեցին որոշումներ, հեռագիրներ ու նամակներ, որոնք յայտնում էին իրանց համակրութիւնը տուժողին։ Մոսկվայի և Պետերբուրգի երդուեալ հաւատարմատարների կորպորացիան իր վրա է ընդունել բժշկի դատը առաջ քշելը։ Շատ պրօֆէսսօրներ, մամուլի գործիչներ, բժիշկների Պիրագովեան ընկերութիւնը և այլ հազարաւոր անձեր ու ընկերութիւններ արտայայտեցին իրանց զայրոյթն այդպիսի մի բարբարոս արարքի համար։

—

Այսօր, ամսիս 31-ին, լրանում է զինւորակոչների ցուցակում գրվելու ժամանակամիջոցը այն երիտասարդների համար, որոնք ծնվել են 1883 թուի հոկտեմբերի 1-ից մինչև 1884 թւի հոկտեմբերի 1-ը և որոնք ենթարկվում են վիճակահանութեան 1905 թւի հոկտեմբերին։

—

Ստացանք Ե. Լալայեանի կազմած «Մոլլանասրէդդին» կոչված գրքոյկը, որ կազմում է ժողովրդական առակների առաջին հատորը։ Ներկայ աշխատութիւնը լոյս է տեսնում երկրորդ տպագրութեամբ։ Գինն է 25 կոպէկ։

—

Ֆինանսների մինիստրութիւնը պետական կօնտրօլի հետ համաձայնութեան գալով, տեղեկացրել է բոլոր վարչութիւններին, որ այժմ կատարվող և 1905 թւի ընթացքում աչքի առաջ ունեցվող ծախքերը աչքի առաջ ունենալով, պէտք է մտցնել ծախքերի ցուցակի մէջ միայն ամենաանհրաժեշտ ծախքերը։ Դրա համար պաշտօնեաների ռոճիկներն աւելացնելու համար եղող առաջարկները կը մնան մինչև նոր տնօրէնութիւն։

—

Առաջիկայ 1905 թւականի յունվարի սկզբին Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան կից գտնվող զինւորական ատեանը կը սկսէ այբուբենական կարգով ցուցակագրել այն երիտասարդների անուանացուցակը, որոնք ենթարկվելու են վիճակահանութեան առաջիկայ 1905 թուի հոկտեմբերի 15 ին։ Յիշեալ ցուցակները կախված կը լինեն վարչութեան ընդունարանում, ուր ամեն մարդ կարող է դիմել նայելու և ստուգելու։ Նկատած սխալների և բաց թողվածների մասին իւրաքանչիւրը կարող է դիմել զինւորական ատեանին, ներկայացնելով իր մետրիքականը և այլ դօկումէնտները։

—

Կազանի համալսարանում բժշկական մասի վերջնական քննութիւններն աշնանը լինելու փոխարէն կատարվելու են այս գարնանը— փետրվարի 15-ից մինչև ապրիլ 1-ը։ Արագացվում է բժիշկներ դուրս թողնելու գործը, որովհետև շատ տեղերում բժիշկների կատարեալ սով է։

—

Վրաց «Ցնօբիս-Փուրցելի» լրագիրը հաղորդում է, որ Բագուի ներկայ նահանգապետ իշխան Նակաշիձէն ստանում է մի ուրիշ աւելի բարձր պաշտօն։

—

«Н. О.» լրագրին հեռագրում են Պետերբուրգից, որ «Սարատովի նահանգի վրա այլ ևս չէ տարածվելու ուժեղացրած պաշտպանութեան օրէնքը, որի ժամանակամիջոցն այդ նահանգում լրացաւ ներկայ դեկտեմբերի 5-ին»։—Դա պէտք է համարել Ռուսաստանի թեթևացման համար արվող համակրելի քայլերից մէկը, որովհետև երկրի մի ահագին մասը գտնվում է ուժեղացրած պաշտպանութեան օրէնքի ազդեցութեան տակ, իսկ դա մի այնպիսի կարգ է, որ մշտական վերահըսկողութեան տակ է պահում երկրի ամբողջ ազգաբնակութիւնը։

—

Ստացանք Ղ. Աղայեանցի «Հէքիաթներ» առաջին և երկրորդ գրքոյկները, որոնք լոյս են տեսել Ստ. Լիսիցեան և ընկ. հրատարակութեամբ։ Գրքոյկների իւրաքանչիւրի գինն է 15 կոպէկ։

—

Ինչպէս յայտնի է, յունվարի սկզբներին առաջիկայ եռամեակի համար պիտի կայանայ 100 լիազօրների ընտրութիւնը Թիֆլիսի մեշչանների հասարակութիւնից։ Դրանք, պ. նահանգապետի կողմից հաստատվելուց յետոյ, կը դիմեն մեշչանների և հարկահաւաքների աւագների, 10-ը հարկահանների, որբերի դատարանի 2 անդամների և դրանց համար մի մի տեղապահների ընտրութիւն կատարելու գործին։ Կանդիդատներ աւագի համար առայժմ աչքի առաջ ունեն ներկայ աւագին՝ պ. Ստեփան Դանդուրեանցին, Ա. Ապրիանովին և Ա. Աղամիձէին, իսկ հարկահաւաքների աւագի համար աչքի առաջ ունեն Ն. Նազարեան ն, Ս. Մախարոբլիձէին և Մ. Զըմշկեանին։

—

«Н. Д.» լրագիրը հաղորդում է, որ Հեռաւոր Արևելքի դէպքերի պատճառով պետական կալուածների մինիստրութեան բիւջէտը կրճատման է ենթարկվում։ Ի միջի այլոց պակասելու է 10% ով՝ այսպէս կոչված «դուրս տրվող կապալագրամ» ը։

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան մէջ ներկայումս հերթական հարց է դարձել գիւղատնտեսական բարձրագոյն մի ինստիտուտ բանալու խնդիրը։ Նէժին քաղաքի պատմա-լեզուաբանական ինստիտուտը նախ ցանկութիւն կար վերածելու գիւղատընտեսականի. այժմ այդ միտքը թողնված է և ինստիտուտ հիմնելու համար վայր ընտրված է Կուբանի շրջանի Եկատերինօդար քաղաքը։ Կազակների զինւորական վարչութիւնը, լիապէս համակրելով գիւղատնտեսական ինստիտուտ բաց անելու գաղափարին Կովկասում, ուր դեռ ոչ մի նոր բարձրագոյն դպրոց չը կայ, խոստացաւ նշանաւոր դրամական օժանդակութիւն, իսկ քաղաքն ապագայ ինստիտուտի համար ձրի յատկացրեց մի ահագին հողաբաժին։ (Б.В.)

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Պորտ Արտուրի վերջին օրերը։ «Berl. Tageblatt» լրագրի խօսքով, Պորտ Արտուրի վերջին օրերը սարսափելի էին։ Ճապօնական ռումբերը ընկնում էին հիւանդանոցի վրա, այնպէս որ հիւանդները այլ ևս չէին կամենում այնտեղ մնալ։ Մի քանիսը, չը նայելով խիստ ցրտերին, ընկել էին փողոցում, ուրիշները մտնում էին ճապօնական գծին և քարեր էին նետում ճապօնացիների վրա, մինչև որ մեռնում էին կամ գերի ընկնում։ Դա տեւեց 5 օր և 5 գիշեր։ (Нов.)

—«Daily Mail» լրագրի թղթակիցը նկարագրում է պաշարման սարսափները. Նրա նամակը վերաբերում է հոկտեմբերի վերջին և ցոյց է տալիս, թէ ինչ անհաւանական արգելքների հետ պէտք է կռւէին ճապօնական սապերները ամրոցների տակ ականներ դնելիս։ Գիշերները ռուսները աջող գործողութիւններով կարողանում էին քանդել ամբողջ օրվայ ծանր աշխատութիւնը։ Երկու կողմերը հասնում էին կատարեալ կատաղութեան, պաշտպանվելով և յարձակվելով ձեռքի ռումբերով և նոյն իսկ բամբուկային փայտերով.

Պորտ-Արտուրի անձնատւութեան ռազմագիտական նշանակութիւնը։ Գեներալ Մէկէլ, որ առաջ ճապօնական օֆիցէրների ուսուցիչ էր, ասել է «Chicago Daily News» լրագրի թղթակցին. «Պատերազմական մեծ դրամայի առաջին ակտը վերջացաւ։ Ճապօնացիները հասան իրանց առաջին մեծ նպատակին—ռուսաց էսկադրայի ոչնչացումը և Պորտ-Արտուրի առումը։ Գրաւելով Պորտ-Արտուրը, ճապօնացիները վերջնականապէս հաստատվեցին Մանջուրիայում։ Լեաօդունը այժմ նրանց անկապտելի սեփականութիւնն է։ Ճապօնական բանակը, դժբախտութեան դէպքում, ծածկվելու տեղ ունի։ Նրա հաղորդակցութիւնը ծովի հետ ապահովված է, բայց մինչև բերդի առումը և նաւատորմի ոչնչացումը նա մեծ վըտանգի էր ենթարկված։ Ռուսների համար դժուար կը լինի ստիպել ճապօնացիներին հրաժարվել իրանց ձեռք բերածից, գոնէ մինչև ճապօնացիները կը պահեն տիրապետութիւնը ծովի վրա։

Ծովապետ Տոգոյի ճառը սպանված զինւորների ստուերներին ուղղված։ Ծովապետ Տոգօն ներկայ էր Տօկիօում այն հոգեհանգստեան, որ կատարվեց Պօրտ-Արտուրում սպանվածների յիշատակին։ «Times» լրագրի Տօկիօի թղթակիցը հաղորդում է այդ ճառը հետևեալ ձևով.

«Ես կանգնած եմ ձեր հոգիների առաջ և կարող եմ համարձակ արտայայտել իմ զգացումներս։ Ձեր դէմքերը, իբրև կենդանիներ, կանգնած են իմ յիշողութեան մէջ։ Ձեր մարմնական գոյութիւնը դադարեց, բայց ձեր անցնումը այս աշխարհից՝ ձեր պարտականութեան սխրագործ կատարումն էր։ Շնորհիւ այդ սխրագործութեան, թշնամու նաւատորմը աշխարհի այս մասում բոլորովին ոչնչացաւ։ Մեր միացեալ նաւատորմը պահում է ամբողջութեամբ տիրապետութիւնը ծովի վրա։ Դա կը բերի խաղաղութիւն ձեր հոգիներին և կը տայ նրանց հանգստութիւն։ Ես իմ քաղցր պարտաւորութիւն եմ համարում, հասնելով այս քաղաքը կայսրի կամքով, անձամբ հաղորդել մեր աջողութիւնների մասին նրանց հոգիներին, որոնք զոհեցին իրանց երկրային գոյութիւնը այդքան մեծ հետևանքին հասնելու։ Այս հաղորդագրութիւնը անում եմ ես, նուաստս Տօգօ, միացեալ նաւատորմերի ծովապետս։ (Нов.)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

29 դեկտեմբերի

ՇԱՆԳՀԱՅ։ Ռուսները մեծացնում են ոյժերը ճապօնացիների ձախ թևի դէմ, մանաւանդ Սինչանի մօտ, ուր ներկայումս 17-ից մինչև 18 հազար մարդ կայ։

ՊՈՐՏ-ՍԱԻԴ, 29 դեկտեմբերի։ Ռուսական ականանաւերից մէկը նաւահանգիստը մտնելու ժամանակ ընդհարվեց ածխատար նաւի հետ, որը ջրասոյզ եղաւ։ Ռուս օֆիցէրներից շատերը ափ իջան։

ՊԱՐԻԶ։ Հուլլի քննիչ յանձնաժողովը որոշեց, որ նրա նիստերը հրապարակական կը լինեն բոլոր դէպքերում, երբ գործը կը վերաբերվի փաստեր բերելուն և վկաների ցուցմունքներին, այսինքն առաջին նշանակութիւն ունեցող հարցերին, իսկ յանձնաժողովի խորհրդակցութիւնները տեղի կունենան դռնփակ այն պատճառով, որ հրապարակական վիճաբանութիւնները մինչև անգամ երկրորդական հարցերի վերաբերմամբ լուրջ անյարմարութիւններ կը ներկայացնէին։ Մամուլի ներկայացուցիչներին կը թոյլատրվի ներկայ լինել դահլիճում տոմսակներով։ Հրապարակական նիստերը տեղի կունենան մինիստրութեան բանկէտային մեծ դահլիճում։

ԲԵՐԼԻՆ, 28 դեկտեմբերի։ Վիլհէլմ կայսրը ընդունեց ռուսաց դեսպանին և դեկտեմբերի 29-ին ընդունեց ճապօնական դեսպանին։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ (Րէյտէր)։ Ֆըրդըրեխ Մեծի արձանը պայթեցնելու յանցաւոր փորձի քննութիւնը պարզեց, որ այդ գործը մի յիմար հանաք էր։

ՊԱՐԻԶ։ Ամբողջ մամուլը համակարծիք է, որ Դումէրի ընտրութիւնը Կոմբի մինիստրութեան լուրջ պարտութիւն է ներկայացնում։ Կառավարութեան համակրող լրագիրները բացարձակապէս խոստովանում են, որ, շնորհիւ Դումէրի ընտրութեան, Կոմբի և հանրապետութեան մեծամասնութեան դրութիւնը խախտվեց։

30 դեկտեմբերի

ՄՕՍԿՎԱ, 29 դեկտեմբերի։ Բացվեց դեղագործների ժողովը։ Հաւաքվեց մինչև 100 մարդ։ Ժողովը կը տևէ երեք օր։ Այսօր քննվում է դեղագործների իրաւական դրութեան հարցը հասարակական հիմնարկութիւնների մէջ։

ՊՕՐՏ ՍԱԻԴ, 29 դեկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Ծովապետ Դօբրոտվորսկու էսկադրան մտաւ ջրանցքը։ Նաւերը վերցրին 1000 տօնն ածուխ, 500 տօնն քաղցր ջուր և մեծ քանակութեամբ թարմ պաշարներ և կօնսէրվներ։ Նաւերի կատարելիք դերը յայտնի չէ։ Երևի նրանք կանցնեն դէպի Մադագասկար Ջիբուտիի վրայով։

ՆԻՒ ԵՕՐԿ, 29 դեկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Վերջին հինգ ամիսների ընթացքում Նիւ-Եօրկ եկան 75,160 ռուս հրէաներ։ Այդ գաղթականների մեծ մասը նորից յետ է գընում, որովհետև նրանք եկել են արտասահմանեան օժանդակութեամբ։

ԲԵՐԼԻՆ, 29 դեկտեմբերի: Բալխասարը քննեց Մանինգէնի և Հանաւանի առաջարկած որոշումը: Որոշման նիւթն էր, որ իբրաւունքը (?) արժէք մնան օրինականապէս հրատարակուած և պետական դաշնագրերով հաստատուած և մնան այն պետութիւններին, որոնց իրաւանցն կարգը փոխադարձութեան բաւաբար գրաւական է ներկայացնում: Օտարեկին իրանց կառավարութիւններին յանձնելու վկայութիւնները պէտք է դաշնագրերը հիմքին կայսրութեան մէջ մտած տասնեակ պետութիւնների հետ և նրանց ժամանակը լրանալուց յետոյ պէտք է ճանաչվեն անվաւերական:

ԿՈՊԵՆՀԱԳԷՆ, 28 դեկտեմբերի: Կարքնէգը հրամարականի համար խնդիր ներկայացրեց:

ԿՈՊԵՆՀԱԳԷՆ, 29 դեկտեմբերի: Դուանտը Թեննիերի մինիստր Կրիստենսէնին Թագաւորն ընդունեց. մինիստրը յայտնեց, որ ընդունում է նոր կաբինէտ կազմելու առաջարկը:

30 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Պաշտօնական տեղեկութիւններ չեն ստացված Հեռաւոր Արեւելից դեկտեմբերի 29 ից:

ՏՕԿԻՕ, (Րէյտէր): Մայոր Տանակա, որը հրաման է ստացել հետադոտելու ռուսական նաւերը Պորտ Արտուրում, գիտացնում է, որ «Զէպիտ» կրէյսէրը ջրասոյզ արված փոքր ծովածոցի մուտքի մօտ սրտմոտան նաւահանգստում: Նաւը ջրասոյզ է եղել այնտեղ 203 մէտրանոց բարձրութիւնը վերցնելուց յետոյ: «Պալլադա» կրէյսէրը ջրասոյզ եղաւ փարոսի կողքին: Կարծում են, որ նրան ջրասոյզ են արել իրանք ռուսները: «Զարեւիտս» կրէյսէրը ջրասոյզ է եղել արեւմտեան նաւահանգստում, մինչ դեռ այն իր եռանկիւնի ուղիղեքը բարձրացրել է: Բոլոր զրահակիրները, «Ռետվիզան», «Սլիվա» և «Բեդովայսկի» պատանեաները սասանի վնասված էին: 1,000 մէտր դէպի արեւմուտ, ոչ-հեռու գտնվում են «Նայաստան» և «Պոսադնիկ» պատանեալ կրէյսերները: Շատ բռնանկում են հեռաւորութեան, որովհետեւ մի տարածութիւն տեղի ունեցաւ:

ՏՕԿԻՕ, (Րէյտէր): 1,600 ռուս զինուոր, խոսք տուած օֆիցէրներին հետ միասին, դեկտ. 28-ին հասան Դալնիյ և դիմեցին Պիզոյին նաւահանգստից: Հանդիպումը տեղի ունեցաւ Հոչինի առաջին բերդում Պաշտօնական: Ռուս զինուորք Ալվիւնոյժը շտապ ընդունեցին յաջողութեան համար և մյա-րլ ... յայտնեց, որ Թշնամական զորքերը շրջապատել ու կռվել են: Տարբեր անդամական յարաբերութիւնները կէ վերահաստատուեն:

ՏՕԿԻՕ, (Րէյտէր): Նաւապետի եղան ռուս զինք «Փ»լեղերները հասուցանեցին, որ իրանց բարեկամ ընդունելութիւն արժեց: Ռուս զինուորները և ծովային մերը ընտկվեցին պարեկները նաւահանգստում: ...

ՇԱՆԴԱՅ, 29 դեկտեմբերի, (Րէյտէր): Ռուսները վերանորոգեցին գործողութիւնը Շանբոի մօտ. Ա. Խնույթ ով տեղի են ունենում ընդհարումները: Ենթադրեալ մօտ խաղողական դերտ կոչ ում ... ճանապարհ ...

ՓԱՐԻԶ: Զրահանաւերի կարգի վերաբերութեամբ կանոնները հրապարակեցան ... Ֆրանսիան ... Անգլիայի ... լեցուցիչների տեղեկութիւնները պետական ... զօրք ... տառիք, ... նաւերը Ռուսաց Ազգագրական ...

կուցումները կը կորզացվեն հրապարակական նիստում: Մասնաժողովի հետեւեալ նիստը նըւիրված կը լինի վկաների ցուցումներին, որոնք կարձանագրվեն ռուս և անգլիական սղագրողների կողմից: Այն վկաները, որոնք չեն կարողանայ գալ Պարիզ, հարցափորձ կենթարկվեն իրանց բնակութեան տեղերում նոյն երկրի կառավարութեան ներկայացուցիչների միջոցով:

ՍՈՒԷԶ: 29 դեկտեմբերի: (Րէյտէր): Սպասում են, որ ռուսական «Олегъ», «Изумрудъ», «Ріонъ» և «Днѣпръ» նաւերը վաղը կը հասնեն այստեղ: «Громкій», «Грозный» և «Рѣзвый» նաւերը խարիսխ ձգեցին Իզմայիլիայում և Սուէզ կը հասնեն վաղը: Միջոցներ են ձեռք առնվում դժբաղդութիւնների առաջն առնելու համար, ինչպէս և տեղի ունեցաւ Ֆայկերգամի նաւատորմի անցնելու ժամանակ:

ՊՈՐՏ-ՍԱՅԻԴ: 29 դեկտեմբերի: Ռուսական նաւերը մտան Սուէզի ջրանցքը երեկոյեան և բոլորն էլ աջողութեամբ անցան Տիմզա լճից: Նաւաբաժնից առնվելիք տուրքի քանակութիւնը ջրանցքից անցնելու համար, հասնում է 37,000 փրանկի: Խորհրդաւոր «Էմէրալդ» նաւը, որ մի քանի շաբաթ առաջ Ալեքսանդրիայում էր, հասաւ Պորտ-Սայիդ և երեկոյեան ճանապարհ ընկաւ դէպի անյայտ տեղ:

ՊՈՐՏ-ԼՈՒԻ: (Մավրիկիոսի կղզի) 29 դեկտեմբերի: (Րէյտէր: Ծովապետ Ֆայկերգամ հաղորդեց «Մէսսաժէրի Մարիտիմ» ընկերութեան «Օխուզ» նաւի նաւապետին, որ նա սպասում է ճապօնացիների յարձակման Հնդկական ովկիանոսում և խնդրեց նաւապետից տալ Դիէգօ Սուարէց նաւահանգստի յատակագիծը: Ծովապետը աւելացրեց, որ Բալտիական նաւատորմը կանցնի Մախէի և Սէյշէլեան կղզիների մօտով:

ՊԵԿԻՆ: Շանդունի նահանգի կառավարիչ նշանակված է Եան, Չժիլի նահանգի նախկին գանձապահը, որ ապրում էր Պաոտինֆուում:

ԲԵՐԼԻՆ, 30 դեկտ. 1905 Թւի ռուսական պետական $4^1/_2$ տոկոսաբեր փոխառութեան ստորագրութիւնը անյապաղ վերջացաւ սկսվելուց յետոյ: Ստորագրութեան գերազանցումը պահանջված չափից շատ աւելի է:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Գեներալ լէյտենանտ Սախարովի հեռագիրը գլխաւոր շտաբին 1904 Թւի դեկտեմբերի 29-ից. «Դեկտեմբերի 26 ին սիբիրեան կազակները, պօդեսաուլ Կօսիկօվի հրամանատարութեամբ, Միցզի գիւղի շրջանում, որ գրաւած էր հակառակորդի կողմից, ձիերի համար ուտելիք հաւաքեցին: Նոյն շրջանում գտնվող ճապօնական երկու պահակ ստիպված եղան փախչել: Կազակները ժողովեցին ձիերի ճարակը, այրեցին ճապօնացիների ձիերի ճարակի պահեստները և խաչաձև կրակի տակ հեռացան հակառակորդի պահակների գրաւած լեռներից ոչ առանց կորուստների: Լուսաբացին, դեկտեմբերի 28-ին, հակառակորդը, օգուտ քաղելով մառախուղից, փորձ արեց յարձակվել Սանդիօզա գիւղի վրա, 7 վերստ դէպի արեւմուտք Շախէ կայարանից, բայց յետ մղվեց»:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Մշակի» ներկայ համարի հետ Երեւանեան նահանգի և Կարսի շրջանի մեր բաժանորդներին ուղարկվում է Արամ Իսահակեանցի գըրքոյկի և պանսիօնի յայտարարութիւնը:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
«ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆ և ԸՆԿ.»
Նոր լոյս տեսան
Հէքիաթների աշխարհ
պատկերազարդ սերիա
№ 1. Ղ. Աղայեանի. Գիւլնազ տատի հէքիաթը, Այծատատ, Ջանգի-Ջրանգի, Մանուկ խան:
№ 2. Ղ. Աղայեանի. Եղեգնուհի, Անտառի մանուկը, Ասլան-Բալա:
Գրքոյկը 15 կոպէկ.
Հայ բանաստեղծներ
սերիա
1. Թումանեան Յովհ. Սասունցի Դաւիթը 15 կ.
2. » » Անուշ . . 15 »
3. » » Լեգենդներ . . 15 »
4. Շանթ Երգեր . . 15 »
5. » Լեռան աղջիկը . 15 »
Ժողովրդական գրքոյկներ
1. Դեմիրճեան Դ. Ուխտաւորներ և Աշուղի հէքիաթը. գ. 7 կոպ.
Դիմել գրավաճառներին և Թիֆլիս, Т-во «Ст. Лисицянъ и К.» 1—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Ձեռնարկութիւն Կայսերական Թատրոնների արտիստ Լ. Դ. Դօնսկօյի
Այսօր, ուրբաթ, դեկտեմբերի 31-ին, տ.տ. Օրէլի, Նիկիտսկայի. պ.պ. Միկաչինսկու, Օրբաղցովի, Գալեցկու, Սպերանսկու, Զալինսկու և Մուրատովի:
Պարերը կը դնէ բալէտմէյստր Ե. Ի. Զիօվասի
Պրիմա-բալերինա Ե. Ս. Լենչեվսկայա:
Կը ներկայացվի
I ՍԵՎԻԼԵԱՆ ՍԱՓՐԻՉ, օպերա 3 գործ. երաժ. Ռոսսինի:
II Կօնցերտային բաժին, մասնակցութեամբ Ն. Ա. Դօնսկօյի, Էյխենվալդի, Մ. Մ. Բունակօվայի, Լ. Դ. Դօնսկօյի, Պ. Ի. Պօլուեանովի, Ա. Ե. Պօրուբինօվսկու:
Սկիզբն է երեկոյեան 8 ժամին:
Վաղը, շաբաթ, յունվարի 1-ին, 11 րդ գալա ներկայացում. կը ներկայացվի ԲՕԿԱՉՉԻՕ, կոմիք. օպ. 3 գործ. երաժ. Զուպպէ: Կիրակի, յունվարի 2-ին, 2 ներկայացում. ցերեկվայ շատ էժանացրած գներով, կը ներկայացվի ՍՆԵԳՈՒՐՕՉԿԱ, երաժ. Րիմսկի-Կարսակօվի, երեկոյեան ներկայացում, կը ներկայացվի ԵՎԳԷՆԻՑ ՕՆԷԳԻՆ, երաժ, Չայկօվսկու: Երկուշաբթի, յունվարի 3 ին, բենեֆիս Ֆ. Ա. Գալեցկու, կը ներկայացվի ՀՈՒԳԷՆՕՏՆԵՐ, երաժ. Մէյէրբէրգի:
Տոմսակները ծախվում են:

ԱԲՕՆԻՄԷՆՏ № 1.
ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻՔԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Արտիստական ընկերութեան թատրոնում
Երկուշաբթի, յունվարի 3-ին
Հայոց դրամատիքական ընկերութեան խումբը
Կը ներկայացնէ
Առաջին անգամ պ. Շիրվանզադէի նոր պիէսը
ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ
դրամա 4 գործողութեամբ:
Մասնակցում են՝ տ.տ. Մայսուրեան, Մէլիքեան, Վարդուհի, օր. Քնարիկ. պ.պ. Աբէլեան, Ադելխանեան, Զարիֆեան, Թաշչեան, Մամիկոնեան, Յարութիւնեան և Ուշտունի:
Սկիզբն է ժամը 8-ին երեկոյեան:
Տեղերի գները պակասեցրած են:
Միւս ներկայացումը կը կայանայ ուրբաթ, յունվարի 7-ին:
Րէժիսսեօր՝ Յ. Աբէլեան
Հերթապահ անդամ վարչութեան՝
(ու. 2.) Տ. Յովհաննիսեան

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Ա. Ստեփանեան
Ընդունում է առաւօտեան 9—2 և 5—7, Վելեամինովսկայեա փ. № 8.
ա. օ.

Պատիւ ունեմ յայտնելու յարգելի հասարակութեան, որ ընդունվում է իմ արհեստանոցում զանազան տեսակ
ՎԻՎԷՍԿԱՆԵՐԻ,
պետական ԶԻՆԱՆՇԱՆՆԵՐԻ նկարելու գործեր, եկեղեցական սրբոց և պատմական իւղաներկ պատկերներ հանրամատչելի գներով: Նաև ստացած եմ նորագոյն մեծ քանակութեամբ շրջանակացու շքեղ ԲԱՂԷԹՆԵՐ զանազան գոյների:
Պատուէրները ընդունում եմ փաբրիկայի գներով. Վօրօնցօվի փողոց տուն № 31.
Նկարիչ Անդրէաս Մուսաէլեան

Լոյս տեսան
Յարութիւն Եսայեանի
«ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ» պատկ. գ. 8 կ.
և
«ՆԻՆԻԻ ՀԱՄԱՐ» Թարգմ. գ. 3 կ.
Դիմել գրավաճառներին և հեղինակին: Գումարով մեծ զիջում:

Թիֆլիս քաղաքի ամենաաղքատ բնակիչների երեխաների համար վարժուհիների ընկերութեան ամեն տարի սարքած Տօնածառը այս տարի նշանակված է յունվարի 4 ին Նիկիտինի ցիրկում, Յոյս ունենք, որ միջոց ունեցող ծնողների զաւակները կը յիշեն իրանց աղքատ եղբայրներին և նրանց էլ որ և է բան բաժին կը հանեն: Փողով, քաղցրեղէններով և տաք իրեղէններով նուէրներն ընդունվում են շնորհակալութիւնով վարժուհիների ընկերութեան գրասենեակում, Գրաֆսկի և Տրօիցկի փողոցների անկիւնում: 1—1

ԱՏԱՄԻ ՊԱՍՏԱ
ՎԻՍԲԱԴԵՆԻ ԱՂԲԻՒՐԻ ԱՂԻՑ
№ 4711
դա մի բնական միջոց է ատամներ մաքրելու համար, որ բժիշկները ճանաչել են իբր ամենալաւը. միացնում է իր մէջ ատամները և բերանը խնամելու բոլոր կարեւոր և խելացի յատկութիւնները:
Նա կազմում է ժամանակակից գիտութեան նորագոյն գիւտը և ատամները մաքրելու միջոցների մէջ իր հաւասարը չունի:
Միակ գործարանատէրն է
ՖԷՐԴ. ՄԻՒԼԳԷՆՍ
Կէլն՝ Ռայնի վրա և Րիգա
Գտնվում է բոլոր դեղատներում, անուշահոտութիւնների խանութներում և դեղատան պահեստներում:
№ 153,785/90 3—6
ն. 10, դ. 4, 29, փ. 16, մ. 18, ա. 27

Ն. Ի. ԲՕԶԱՐՋԵԱՆՑ և ՈՐԴԻՔ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ
ԾԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ
(Թիֆլիսում)
որ գոյութիւն ունի 1858 թուականից և իր ընտիր կերպով պատրաստված ծխախոտերի համար արժանացել է Բարձրագոյն պարգեւների և մեդալների, իր մշտական կլիէնտներին
ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
այստ յայտարարում է, որ զանազան գործարաններ, որոնց թւում և «ՄԻՐ» ակցիօներական ընկերութեան, և Մ. Ս. Սաֆարեանի ժառանգների ծխախոտի գործարանները բաց են թողել այնպիսի պապիրոսներ, որոնք իրանց դարսվածքովը, գրերի և էտիքէտների վրա եղած մակագրութիւնների միանմանութեամբը, նոյնպէս և կապոցների և արկղիկների ձեւերովը, ճաշլիկների և փաթեթների համար գործածած նոյն տեսակ թղթի գոյնովը—բոլորովին չեն տարբերվում մեր պատրաստածներից. մինչդեռ դրանք վաղուց ի վեր ծառայում են որպէս արտաքին տարբերութեան յատկանշան՝ մեր գործարանի արդիւնաբերած և ահագին քանակութեամբ տարածված հետեւեալ պապիրոսների.

№ 8 10 հատը 5 կոպ.	№ 15 Սիմպատիա 10 հ. 5 կ.	№ 7 10 հատը 3 կ.	№ 16 10 հատը 3 կ.

ուստի, մեր գործարանի պապիրոսները պահանջելիս՝ անհրաժեշտ է առանձին ուշադրութիւն դարձնել կառավարութիւնից հաստատված էտիկէտի, ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՆՇԱՆԻ

և Н. И. БОЗАРДЖІАНЦЪ съ С-ми
մակագրութեան վրա
Մեր գնողներին մոլորեցնելու համար «Միր» ընկ. գործարանը իր պատրաստած մի և նոյն նոմէրները կրող պապիրոսների ճաշլիկների վրա, ինչպէս և մերը, զետեղել է մի այնպիսի դրոշմանշան (կլէյմօ), որն իսկապէս դժուար է զանազանել մեր Առեւտրական տան դրոշմանշանից:
—
Կեղծողներին ենթարկելու ենք օրինական պատժի:
(կ. չ. ու.) 3—10